

© Anna Fàbrega

FOSCA

DOSSIER DE PETÍTES CRÍTQUES

III lliure

TEMPORADA 25—26

INTRODUCCIÓ A LES PETITES CRÍTQUES	— 3
ABANS DE VENIR A VEURE L'ESPECTACLE	— 5
LÈXIC RELACIONAT AMB L'ESPECTACLE	— 8
PREGUNTES SOBRE L'ESPECTACLE	— 13
PROPOSTES DE TREBALL	— 15
MÉS PROPOSTES DE TREBALL	— 18

INTRODUCCIÓ A LES PETITES CRÍTQUES

Les **Petites critiques** són un material d'acompanyament que vol apropar la noció de la crítica teatral als infants, no per formar crítics professionals sinó perquè les eines que fa servir la crítica fomenten una actitud activa de l'espectador que ens sembla imprescindible d'incentivar. Despertar el sentit crític permet mirar món d'una altra manera, més enllà del teatre. Ajuda a qüestionar-se les coses, a entendre la complexitat i la confrontació d'idees. També és un exercici per (re)pensar l'obra, tornar a l'experiència des de l'anàlisi fent l'acció de recordar allò viscut. Per aconseguir-ho, els dossiers de **Petites critiques** relacionen els espectacles programats amb determinats aspectes del llenguatge escènic.

© Anna Fàbrega

FOSCA

PRESENTACIÓ

Fosca és un espectacle immersiu i sensorial creat per Aurora Bauzà & Pere Jou que ens convida a viure la foscor d'una manera nova: com un espai d'imaginació, de joc i de descoberta. Tres intèrprets, amb focus mòbils i fent servir la veu, creen un univers en què la llum esdevé moviment, el so es converteix en narrativa i les ombres prenen vida. La foscor, lluny de fer por, es revela com un llenç en blanc on es dibuixen formes, emocions i històries. És una experiència artística, però també emocional, que connecta amb la sensibilitat dels més petits.

TREBALL AMB L'ESPECTACLE

Amb aquest espectacle volem parlar sobre temes propis de l'obra com la por a la foscor, la imaginació o la descoberta de l'entorn, i conceptes del llenguatge escènic presents a la posada en escena com la llum, l'ombra i la veu. Per això trobareu en aquest dossier un recull de lèxic relacionat específicament amb aquests i altres aspectes de l'espectacle. Hi ha també una sèrie de preguntes i propostes de treball perquè pugueu fer-ne reflexió i valoració amb l'alumnat més enllà de la primera impressió –el m'agrada/no m'agrada, i recollir-les en una proposta creativa per als infants, o per crear-vos les vostres pròpies propostes.

CREACIÓ I DIRECCIÓ

Aurora Bauzà & Pere Jou

INTÈRPRETS

Isaac Baró, Maider Lasa
i Elena Tarrats

COREOGRAFIA

I MÚSICA ORIGINAL

Aurora Bauzà & Pere Jou

IL·LUMINACIÓ

Gemma Abellan

ESPAI SONOR

Aurora Bauzà

ESPAI ESCÈNIC I VESTUARI

Mariona Signes

COPRODUCCIÓ

Aurora Bauzà & Pere Jou,
Teatre Lliure i Teatre Principal
de Palma amb el suport del Centre
Cívic Barceloneta

IDIOMA

Espectacle sense text

EDAT RECOMANADA

De 6 a 9 anys
(cicle infantil i mitjà)

LLOC

Montjuïc. Espai Lliure

DURADA APROXIMADA

40' sense pausa

ABANS DE VENIR A VEURE L'ESPECTACLE

Abans de venir a veure l'obra, us recomanem que prepareu la sortida amb les propostes següents. També podeu revisar les paraules del lèxic d'aquest dossier per anticipar-vos i entendre millor el món que proposa l'espectacle.

1. CONVERSES PRÈVIES

Abans de venir al teatre podeu parlar dels temes que sortiran a l'obra, així anireu entrant al seu univers i, a més, després de la funció podreu reprendre la conversa i veure què us ha aportat de nou, què heu descobert, què heu après...

Podeu proposar preguntes com ara: què és la foscor? És silenciosa o està plena de sons? Alguna vegada t'has sentit còmode a les fosques? Quan va ser? Per què creus que t'hi vas sentir? Què imagines quan tanques els ulls? Si la foscor fos un color quin seria? I si fos un so?

2. ALGUNES ACTIVITATS

Podeu començar a fer algunes activitats que juguin amb els recursos i elements que es trobaran a l'obra.

EXPERIMENTAR AMB LLUM I OMBRA

- En una paret, projecteu l'ombra de diversos objectes o de les pròpies mans davant d'una llanterna. Observeu com canvien de mida les ombres si apropem o allunyem la llanterna, o si apropem i allunyem l'objecte. També podem buscar angles diferents de projecció i observar com les ombres canvien de forma.
- Podeu posar paper de cel·lofana de colors per filtrar les llanternes i veure com canvia la llum. Què us suggereix quan la llum és d'un color o d'un altre? Quin espai evoca? Quina emoció?

RESPIRACIÓ I MOVIMENT

- Proposeu als infants de tancar els ulls i parar atenció a tots els sons que els envolten. Demaneu-los respirar lentament per entrar en un ambient de relaxació i disponibilitat.
- Després podem desplaçar-nos per l'espai amb els ulls tancats (podeu fer parelles i que un alumne faci de guia del que va amb els ulls embenats). Què hem descobert de la classe que no havíem vist mai?

3. AL TEATRE

Anar al teatre és una vivència que ens aporta molt en molts aspectes. És un lloc on ens podem reconèixer nosaltres mateixos i també entendre millor el món que ens envolta. Les històries i les imatges que veiem dalt de l'escenari ens conviden a pensar, a fer-nos preguntes i a mirar les coses des d'una altra perspectiva. Submergir-nos en el teatre ens ajuda a desenvolupar el pensament crític i a comprendre més a fons tant la realitat com la nostra pròpia manera de sentir i veure la vida. Prepareu-vos per viure una experiència que us farà emocionar, somiar i descobrir noves sensacions. Perquè tots puguem passar-ho bé i aprofitar al màxim aquesta activitat, és important recordar algunes coses:

ESCOLTAR I MIRAR AMB MOLTA ATENCIÓ

Quan comença la funció, cal deixar-se endur pel que passa a l'escenari. Pareu bé l'orella a les veus, observeu els moviments, fixeu-vos en els materials i en els efectes de llum. Si estem en silenci, podrem captar tots els petits detalls.

EXPRESSAR LES EMOCIONS EN EL MOMENT ADEQUAT

Al teatre passen moltes coses que ens poden fer riure, emocionar-nos o sorprendre'ns, i és fantàstic sentir-ho així! Però hem de recordar no interrompre l'espectacle quan ho fem.

RESPECTAR ELS ACTORS I EL PÚBLIC

Els artistes treballen de valent perquè tots gaudim de la seva feina. Si fem soroll o xerrem durant l'obra, podem distreure'ls i també impedir que la resta gaudeixi tranquil·lament de la funció.

APLAUDIR AL FINAL

Quan s'acaba l'espectacle, és costum que el públic aplaudeixi per agrair a tots els artistes la seva dedicació i esforç.

TENIR CURA DE L'ESPAI

El teatre és un lloc especial que compartim. Hem de respectar les butaques, el terra, les instal·lacions i les persones que hi treballen o hi assisteixen. Així, tots podrem tornar-hi i trobar-lo en bones condicions.

LÈXIC RELACIONAT AMB L'ESPECTACLE

CREATIVITAT

Al final de l'espectacle *Fosca*, la foscor ha esdevingut un lloc on els infants se senten segurs per imaginar i per crear. La *creativitat* sorgeix quan som capaços de vèncer la por del misteri i acceptar-ne el risc, d'aquí ve l'expressió: "qui no s'arrisca no pisca".

Diem que algú té creativitat quan imagina i inventa coses originals, noves i boniques. Hi ha certes activitats que poden considerar-se eines per fomentar-la, com per exemple la lectura o el visionat de pel·lícules o espectacles d'arts escèniques. Antigament, la creació i la invenció es consideraven part de la comunitat i per això en algunes èpoques –per exemple, a l'Edat Mitjana– els artistes eren anònims. En canvi, hi ha altres cultures que creuen que la creativitat és una facultat divina, per això els poetes grecs, per exemple, sempre invoquen les muses a l'inici dels seus poemes.

FOSCOR

La *foscor* és la falta de llum i de claror, tot i que científicament no es pot assolir una foscor total, sinó una quantitat molt reduïda de llum. De fet, és millor dir que la foscor és la impossibilitat de percebre la llum, perquè potser no la veiem perquè tenim els ulls tancats o perquè som invidents. La foscor també és l'absència de matèria, per això l'univers és negre tot i estar ple de llum.

Un lloc fosc té poques fonts de llum presents, i això fa que tot sigui difícil de veure, com quan és de nit. Quan l'ésser humà es troba en una zona fosca, les ninetes dels ulls es dilaten i permeten així que hi entri més llum: això millora la visió nocturna. Hi ha qui necessita la foscor de la nit per dormir, en canvi d'altres necessiten una mica de claror.

Les emocions que genera l'absència de llum han inspirat metàfores i simbolismes en la literatura i en les arts. El primer pintor que va fer servir la foscor va ser Caravaggio, al segle XVII. Partia d'una escena negra i il·luminava només allò que volia mostrar, per això se'l coneix com el pintor dels *clarobscur*. En la religió, la foscor es relaciona amb les tenebres: per exemple a la Bíblia la foscor és l'última plaga, a l'Alcorà es diu que qui transgredeixi els límits patirà foscor freda, i en la mitologia grega tres capes de foscor envolten el Tàrtar, que és la regió més profunda del món.

En teatre, la foscor és l'efecte que s'aconsegueix apagant tots els llums de l'escenari. És un recurs habitual per marcar el final d'una escena, un acte o una funció, especialment quan no es disposa de teló de boca. Com a les pel·lícules que sovint s'acaben amb els crèdits *Fi* o *The End*, quan s'escriu teatre és habitual que al final els textos s'acabin amb la paraula

Fosc.

HARMONIA

En el món de la música, l'*harmonia* és l'art de combinar els sons i els acords perquè sonin bé junts. També és el conjunt de regles que ajuden els músics a interpretar les partitures correctament. Per això quan escoltem diversos sons que es complementen i encaixen diem que el resultat és *harmònic*.

Més enllà de la música, l'harmonia s'associa amb una sensació d'equilibri i de pau. Podem parlar, per exemple, de l'harmonia dels colors i de les formes d'un paisatge, o de l'harmonia entre persones quan s'entenen, es respecten i són amigues. També diem que hi ha harmonia quan tot està en equilibri, ja sigui a la natura, a l'univers o dins nostre. A l'espectacle *Fosca* es juga amb l'harmonia de les veus, però també amb la de les llums, els paisatges i els pensaments que desperta. Així, la foscor deixa de fer por o d'inquietar i es transforma en un lloc ple de sensacions boniques i tranquil·les.

JOC

Un *joc* és una activitat que fem per divertir-nos i per passar una estona agradable, sols o amb amics. Hi ha jocs que tenen unes regles per seguir i d'altres que són completament lliures. Quan juguem, a més de divertir-nos, també aprenem i descobrim coses noves.

Podem jugar a jocs de taula, a imitar la realitat, a competir... I podem fer-ho amb jocs materials (com ara taulells o joguines), amb elements (com l'aigua, la sorra o la llum), o tant sols amb la nostra imaginació. Per jugar, només ens cal tenir espai, temps i ganes.

L'espectacle *Fosca* juga constantment amb la llum i la foscor. Els feixos de llum es transformen en personatges, les ombres es converteixen en animals, paisatges o éssers màgics, i ens mostra que jugant podem inventar mons infinits i sorprenents.

LLUM

La *llum* és la forma d'energia que ens permet veure les coses. Si no hi hagués llum, tot seria a les fosques i no veuríem res.

La principal font de llum és el Sol, que fa el que anomenem *llum natural*. La *llum artificial* és la que fem amb l'electricitat, amb espelmes o amb gas. Els antics feien llum amb petroli, i encara abans, a la prehistòria, les persones feien foc amb fusta i pedres per il·luminar-se dins les coves.

També fem servir la paraula *llum* per referir-nos als dispositius que fem servir per veure-hi en la foscor, com ara una làmpada, un llum de ganxo o els elements que porten els cotxes i altres vehicles per fer llum. Els cotxes, per exemple, tenen llums de posició, llums intermitents i llums de carretera.

La llum pot ser de molts colors i intensitats: el blau del cel, el taronja d'una posta de sol o la llum blanca d'un fluorescent. Sense llum, el món no tindria colors ni formes. Al teatre, hi ha diferents mecanismes per jugar amb el color i la intensitat de la llum.

MISTERI

Diem que una cosa és un *misteri* quan no la podem explicar o no la coneixem prou bé. Per exemple, el començament de la vida a la Terra és encara un

misteri. També diem que una pel·lícula o una novel·la és de *misteri* si hi ha situacions estranyes i personatges que no se sap qui són fins al final.

La vida és plena de misteris. N'hi ha de quotidians i inofensius, com quan ens demanem on van a parar els mitjons desaparellats, i d'altres que poden semblar esgarrifosos i terrorífics, com quan, enmig de la nit, imaginem què s'amaga dins la foscor.

L'espectacle *Fosca* ens convida a explorar el misteri amb curiositat i a buscar allò que no es veu a simple vista. Els sons i els moviments subtils generen preguntes i històries que només la imaginació pot completar.

NICTOFÒBIA

Fosca és un espectacle que ens convida a viure la foscor d'una manera nova: com un espai d'imaginació, joc i descoberta. Per això és un espectacle recomanat per a l'edat en què és habitual que els infants tinguin por de la foscor. Es considera normal en infants de fins a 8 anys i és habitual que desaparegui de forma progressiva.

La *nictofòbia* o por de la foscor és produïda pels riscos que no podem veure però que imaginem. És una reacció natural de l'evolució de l'ésser humà perquè es troba en desavantatge respecte dels depredadors nocturns, ja que sense claror perd capacitat visual. És una por irracional i anticipativa dels perills que ens aguiten en entorns tant oberts (bosc, carrer...) com tancats (dormitori, pàrquing, traster...). A les fosques, a més, es perceben sons que se senten com a amenaçadors, com ara cruixits, passes, veus, portes, animals... De vegades els contes infantils tradicionals poden fomentar aquesta por tot explicant-la.

OMBRA

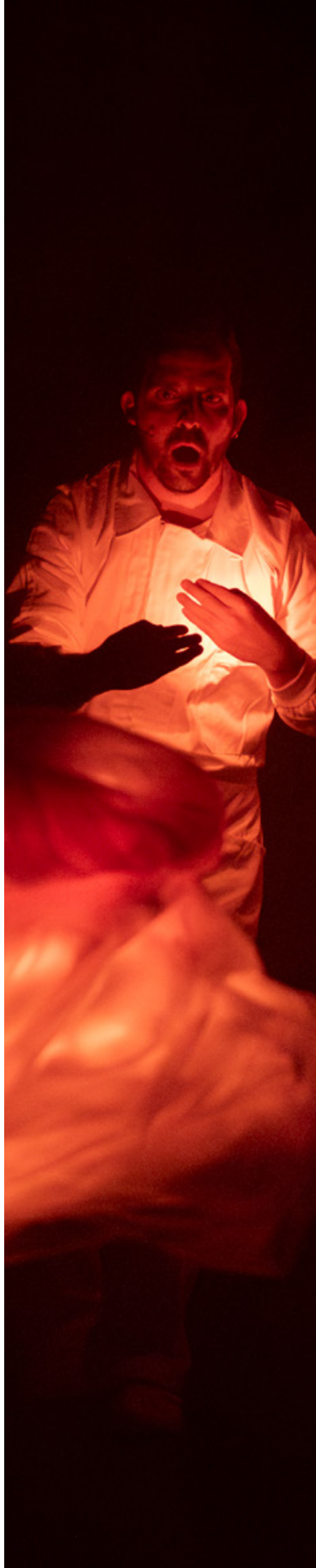
L'*ombra* és la figura fosca que projecta un objecte, una persona o un animal quan tapa la llum.

Igual que la llum, la font principal que ens permet crear ombres és el Sol. Però també es poden fer amb qualsevol llum artificial, com ara una bombeta o una espelma. Si hi ha llum, hi ha ombra.

També fem servir la paraula *ombra* per parlar d'un lloc on no hi toca directament el Sol, com quan busquem ombra sota un arbre per protegir-nos de la calor.

Les ombres poden ser més grans o més petites, més clares o més fosques, i fins i tot poden ser de colors. Tot depèn d'on sigui la llum, de la intensitat amb què brilli i de les característiques de l'objecte que faci l'ombra, com ara el seu color o si és més o menys translúcid.

Les ombres poden semblar misterioses, i fins i tot esgarrifoses, però si observem bé els objectes que les creen o juguem a transformar-les, poden ser d'allò més divertides.

POR

Una persona té *por* si sent una gran inquietud i perd la tranquil·litat i l'ànim davant d'un perill, d'una amenaça.

La por és una emoció que sentim quan pensem que ens pot passar alguna cosa dolenta. De vegades tenim por perquè hi ha un perill de veritat (com un gos que ens vol mossegar), però d'altres tenim por de coses que només ens imaginem (com els monstres sota el llit).

Tots els animals poden tenir por, també les persones. Tenir por ens ajuda a protegir-nos i a actuar ràpid si passa alguna cosa dolenta. És com una alarma del nostre cos que ens diu: "Ves amb compte!"

Però també hi ha persones que poden fer servir la por per fer que altres facin el que elles volen. De vegades, expliquen coses que fan por encara que no siguin veritat només per controlar la gent. Això ho poden fer, per exemple, a la televisió o a les notícies.

La presència de la por en les arts és constant, fins al punt que constitueix un gènere per ella mateixa en la literatura i el cinema.

SO

Fosca substitueix la paraula pel so, amb cançons, xiuxiueigs o ritmes. Això permet escoltar amb una atenció nova, descobrir significats amagats i connectar amb emocions que no sempre es poden explicar amb paraules. El so realment són vibracions que viatgen per l'aire percebudes per l'òrgan de l'oïda.

Al teatre, quan tot és fosc, és el so qui il·lumina la sala. Amb uns quants sons o uns quants acords musicals l'ambient sonor es torna visual. El so sempre ha jugat un paper crucial en el teatre. Serveix per crear diferents atmosferes i paisatges, per situar l'acció en un espai o un temps determinat, o per ajudar a destacar certes accions captant l'atenció del públic. També pot crear un univers particular de la peça.

VEU

La *veu* és el so que fan les persones o els animals quan treuen aire i el fan passar per les cordes vocals. Hi ha veus fines i veus gruixudes, veus suaus i veus rasposes...

La veu és única i intransferible, no hi ha dues persones ni dos animals amb la mateixa veu. Per això sovint associem la veu a la personalitat o a la identitat.

Amb la veu ens podem comunicar tot parlant, però també ens permet fer sons o cantar. De fet, els humans, abans de fer servir paraules, ens comunicàvem amb gestos, expressions i sons curts o crits per alertar, cridar l'atenció o comunicar una necessitat immediata.

PREGUNTES SOBRE L'ESPECTACLE

Preguntes sobre l'espectacle

Us proposem una reflexió col·lectiva a l'entorn de l'obra i dels temes que tracta.

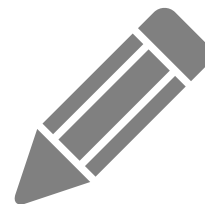
A continuació, us proposem algunes preguntes que us poden anar bé per reflexionar sobre l'espectacle. Teniu informació al glossari que us pot ajudar a raonar les respostes.

- En primer lloc, us recomanem recuperar les preguntes inicials i tornar-les a fer. Han canviat les respostes després de veure l'espectacle?
- Tens por de la foscor, per què creus que en tens? De quines altres coses tens por? Què fas perquè et passi la por? Creus que els companys i les companyes tenen por de les mateixes coses que tu?
- Quins paisatges, cançons o moviments has reconegut o imaginat veient l'espectacle?
- Si tanques els ulls, pots recuperar les sensacions que has tingut? Què t'ajuda a recuperar les sensacions? La llum? El color? El so? Alguna altra cosa?
- A l'espectacle, l'actor i les actrius van vestits amb una granota com les dels mecànics o els pintors de parets. Qui creus que són aquests personatges?
- L'escenografia i l'utilatge són els elements que s'utilitzen per decorar l'espai i per tirar endavant l'acció d'un espectacle, com ara un gran núvol (si l'obra passa al cel) o un paraigua (si l'obra passa sota la pluja). A *Fosca*, tot i que no s'utilitzen grans decorats ni gaires objectes, en podem veure alguns. Sabríeu dir quins són?
- L'actor i les actrius pengen un teló al fons de l'espai escènic. Què representa? Per què han triat aquest espai?
- Com es representava la nit a l'escenari? Com seria el món si sempre fos de nit?
- T'ha sorprès algun so o alguna llum? Quina?
- T'ha semblat un espectacle fosc o lluminós? Què ha fet que et semblés d'una manera o de l'altra?
- Si poguessis posar un nom a la foscor, quin seria? Podries inventar un ball per a la foscor?
- T'ha semblat original i imaginatiu l'espectacle? Què t'ha semblat més original? Quin moment de l'obra t'ha agradat més i per què?
- Què has sentit veient aquest espectacle (alegria, tristesa, emoció, felicitat, nervis, enuig, tranquil·litat)?

PROPOSTES DE TREBALL

De tots els moments de l'obra, tria'n un que t'hagi agradat especialment:
Com era? _____

Què hi passava? _____

Per què m'ha cridat l'atenció? _____

Encercla tres paraules que crequis que defineixen l'espectacle 'Fosca'.

VISUAL	BONIC	DIFERENT	DESCONEGUT
LLUMINÓS	MÀGIC	SORPRENENT	SOROLLÓS
MUSICAL	MISTERIÓS	CURIÓS	FOSC

Ara llista les paraules a la columna que crequis que corresponen.

Si t'agraden, sota la cara somrient. I si no t'agraden, les pots posar sota la cara trista.

Compara la teva resposta amb la d'un company de classe. Heu triat les mateixes paraules? Les heu col·locades a les mateixes columnes? El teatre, cadascú el viu a la seva manera. Tothom pot tenir un opinions diferents del mateix espectacle!

MÉS PROPOSTES DE TREBALL

Aquí teniu més propostes de treball per fer després d'haver vist l'espectacle:

RECONÈIXER LA VEU

- A *Fosca*, els intèrprets juguen a fer sons amb la veu. Al cap d'una estona és fàcil reconèixer de qui és cadascuna. Segur que les veus dels vostres companys i companyes també us són fàcils d'identificar. Poseu-vos a prova! Asseguts a classe i en silenci, tanqueu els ulls, espereu que el/la mestre/a toqui el cap d'algú, quan ho faci, aquest nen o nena haurà de fer un so (amb una sola lletra i una sola nota). Tot seguit, proveu d'endevinar qui ha fet el so.

LA MÀQUINA HUMANA

- Hi ha un moment de l'espectacle que, col·locats en filera i de cara al públic, l'actor i les actrius fan una seqüència de moviments repetitius que funciona com un engranatge. Vistos des de fora, poden tenir l'aspecte d'una gran màquina en funcionament.

En petits grups, podeu provar de fer el mateix. Algú comença la filera amb un moviment i un so repetitiu. El següent s'hi afegeix, creant un altre moviment amb el seu so, i així successivament fins que tota la filera estigui completa.

Quan la màquina ja estigui en marxa, podeu jugar amb la velocitat i el volum dels sons. El mestre o la mestra, des de fora, pot dirigir i guiar la màquina perquè funcioni de maneres diferents.

COLORS FREDS I COLORS CÀLIDS

- L'espectacle *Fosca* juga molt amb el color de la llum i allò que suggereix cada color. A nivell genèric, els colors es poden classificar en colors freds i càlids. Els colors freds serien els verds, blaus, blancs, grisos... i els càlids, els vermells, grocs, marrons, ocre... Us proposem que experimenteu les diferents emocions i sensacions que evoquen aquestes dues tonalitats. Doneu a l'alumnat plantilles d'un mateix dibuix sense pintar. Que cada alumne triï si el vol pintar amb colors freds o càlids, però que faci servir només una de les dues opcions. Podeu pintar amb pintura, llapis, retoladors, ceres... Després compareu els dibuixos. Quines diferències genera una paleta de colors o l'altra?

EXPLORAR LA VEU

- Un altre exercici que podeu fer per explorar la veu és jugar amb el volum i amb el to. En grups de quatre, asseguts en cercle, repetiu una mateixa frase. Que cada persona faci una proposta diferent jugant amb el volum: cridant, xiuxiuejant, a mitja veu... I també amb el to: agut, greu, amb veu nasal, o veu gutural. Feu fins a quatre propostes diferents i després compartiu-ne algunes amb la resta del grup. Observeu com una mateixa frase pot variar segons el to i el volum amb què es diu.

LA LLUM COM A PERSONATGE

- Creeu una petita escena amb objectes quotidians que facin llum. En primer lloc, recopileu objectes personals o de l'escola que facin llum, com ara mòbils, rellotges, despertadors, sabates, bolígrafs, microones, llums de taula o comandaments a distància. Feu que l'objecte (o els objectes) sigui el personatge i construïu una història en què la llum tingui un paper protagonista: pot servir per comunicar-se, per amagar-se, per espantar o per fer amics. Penseu com es mou, què diu i què sent cada objecte. Finalment, compartiu la vostra petita escena amb la resta de la classe.

ORQUESTRA DE LA FOSCOR

- Amb les vostres veus i objectes que facin sons diferents creeu una petita "orquestra de la foscor". Amb aquests instruments podeu jugar a recrear espais concrets, com ara la ciutat o el bosc; ambients, com una tempesta o la caiguda d'un meteorit, o bé cançons, inventades o existents. Podeu escollir algú perquè dirigeixi aquesta orquestra i ajudi a jugar amb els ritmes i els volums.

OMBRES XINESES

- Amb cartolina negra, bastons de fusta, un llençol i una làmpada o llanterna, creeu les vostres pròpies ombres xineses. Inventeu personatges i jugueu amb les ombres que projecten. Experimenteu amb la mida de les ombres, apropant-les i separant-les del llençol. Si us ve de gust, podeu preparar una petita història per representar davant dels companys.